

ЛЮДЕЙ ЗНИЩУВАВ «ШТАЛАГ...»

Пам'ять про співвітчизників, які віддали життя за свободу і незалежність Батьківщини, з давніх-давен вважається в народі святою. Це пам'ять про людей, перед долею і мужністю яких з глибокою скорботою і вдячністю схиляють голови нащадки.

Виявляючи глибоку шану до загиблих, за рішенням уряду України та згідно Указу Президента видруковане багатотомне масове видання «Книга пам'яті України», своєрідний некрополь жертв, яких зазнав наш народ у роки Другої світової війни. Складовою частиною цього видання є «Книга пам'яті Рівненської області», де вказуються імена наших земляків, які не повернулися після війни до рідного дому. Багато з них загинуло в бою, померло від ран, пропало безвісти, страчено в таборах для військовополонених.

Тисячі імен занесено в

релом денного світла. Сाराї не опалювалися. Підлога була земляна. Тут були страшний бруд, сморід і темнота. Неймовірний холод сковував схудлих та змучених людей.

...Вода в бараці була зовсім відсутня. Люди збирали змішаний з болотом сніг і втамовували спрагу».

Харчування військовополонених було одноразове. Добовий раціон складався з 100-200 грамів хліба, що містив у собі 50% деревної тирси, 3/4 літра теплої води з домішками картопляних очистків, гнилої картоплі та протухлого борошна. Це викликало шлунково-кишкові захворювання і, врешті-решт, голодну смерть.

У той же час військовополонених, взятих у дерев'яні, підковані металом, колодки, примушували працювати по 14-16 годин на добу. Тому смертність від голоду, холоду та побоїв, виснажливої роботи

військовополонених.

Тисячі імен занесено в «Книгу пам'яті Рівненщини». І це ще не всі. На жаль, допущені й деякі помилки. Наприклад, житель Річиці А.П.Сістук записаний як безвісти пропавший. Проте є достовірні дані, що Андрій Прокопович загинув у таборі військовополонених «Шталаг-352», який був створений гітлерівцями у липні 1941 року в селі Масюковщина, що поблизу Мінська. Загинули тут і ще троє солдатів з Рівненщини: Іван Коломис, Олександр Сухляк, Микола Жуков. Про це свідчать списки, знайдені у 1944 році на території концтабору. Нині вони знаходяться в Білоруському державному музеї історії Великої Вітчизняної війни. Вказані й точні дати смерті. Андрій Прокопович загинув 23 серпня 1941 року.

Як бачимо, наш земляк не витримав і кількох місяців табірної режиму, позаяк «Шталаг...» був спрямований на систематичне винищення військовополонених.

Колишні в'язні табору свідчили: «Приміщення, в яких ми були розміщені, являли собою два темних, напівзруйнованих сараї, які фашисти іменували бараками №21 і №22. В отвори зверху сараю вливавсь страшний холод. Ті ж отвори служили і дже-

лду, холоду та побоїв, виснажливої роботи була дуже високою.

Протягом трьох років існування табору у ньому позбавили життя 80 тисяч радянських військовополонених. У пам'ять про них при вході на братське кладовище в Масюковщині в 1952 році споруджено архітектурний знак, автором якого є В.М.Волчек, з текстом: «Сучасники і нащадки. Схиліть голови. Тут сплять вічним сном ті, хто не став на коліна перед ворогом». Біля підніжжя палає Вічний вогонь (див. фото).

Щороку в День Перемоги і 3 червня, в день звільнення Білорусії від німецько-фашистських окупантів, на меморіальному кладовищі в Масюковщині біля пам'ятника 80 тисячам радянських громадян, знищених німецько-фашистськими окупантами в концтаборі «Шталаг-352», проходять масові мітинги і покладання вінків. Відвідувала місце захоронення Андрія Прокоповича Сістука і його сестра Ганна Прокопівна. А довідалася вона про це в липні 1991 року з публікації матеріалу «Шталаг-352», який був надрукований за проханням директора Білоруського державного музею Великої Вітчизняної війни А.І.Ульяновича в газеті «Червоний прапор».

Надія АДАМЧУК.